

BESKRIVNING AV PROJEKTET / PROJECT DESCRIPTION:

Johann Fredrik Hallardts *Musicalisk Dictionnaire* är det första musiklexikonet på svenska, huvudsakligen tillkommet mellan 1772 och 1776 med kompletteringar fram till 1781.¹ Det förvaras i Musik- och Teaterbiblioteket i Stockholm i form av ett manuskript på 1654 handskrivna sidor. Lexikonet undersöktes av musikvetaren Tobias Norlind vilket dokumenterades i artikeln "Johan Fredrik Hallardt och svensk musiklexigrafi," från 1938. Hallardt lämnade även efter sig ett bibliotek bestående av 150 böcker, vilket var ett stort antal för denna tid samt en omfattande samling musikalien. Även dessa bevaras i Musik- och Teaterbiblioteket i Stockholm.

Johan Fredrik Hallardt föddes runt 1730, troligen i Stockholm.² Han deltog som violinist i de aristokratiska amatörmusikerkerksarna hemma hos bland andra Anders Johan von Höpken och Adam Horn.³ Från början av 1770-talet till sin död 1794 arbetade han som postmästare i Wismar, som under denna tid tillhörde Sverige, och under större delen av denna period skrev han på artiklar och texter om musik.⁴ Hallardt försökte förmå Musikaliska akademien att publicera sitt lexikon, och akademien tillstyrkte, men ändå publicerades aldrig något arbete av Hallardt.

Hallardts musikalien samling innehåller såväl musik från början av 1700-talet som musik samtida med Hallardt. Både idag välkända kompositörer som G. F. Händel, A. Corelli, J. Haydn, C.Ph. E. and J. Ch. Bach, J. H. Roman och mindre kända som Laube, Agricola, Wolf, von Höpken, Filtz, Hertel och Leo finns väl representerade. Samlingen liknar på detta sätt andra skandinaviska privata musikalien-samlingar från perioden vilket indikerar att Hallardt's musiksmak var representativ för sin tid och klass. Musikaliena är till övervägande del vokalmusik, vilken antagligen var samlarobjekt. Vi vet inte mycket om Hallardts musikaliena aktiviteter i Wismar mer än att där fanns ett musikkapell.⁵

Med ett stipendium från Adlerbertska stiftelsen bad jag Statens musik- och teaterbibliotek digitalisera lexikonet. Hallardts handstil är inte lätt att läsa, men böckerna är mycket välbevarade. Jag studerade lexikonet för att se vad vi kan lära om tidens uppfattning om musik. Vad tar Hallardt upp i lexikonet, vad anser han är viktigt? Hur beskriver han musikaliena fenomen, hur skiljer sig urvalet från det i senare lexikon? Genom att läsa artiklar och tittat på uppslagsord har jag skaffat mig en översikt över innehållet i lexikonet. Samtidigt har jag instuderat satser ur violinsonater ur musiksamlingen av Johann Matthias Leffloth, vilka framförs i konsertföredraget. Detta är sonater som Hallardt kunde ha spelat själv. Satserna spelas på kopior av instrument samtida med Leffloth.

Musicalisk Dictionnaire tycks bestå av till svenska översatt material från samma tidsspänn som musikalien-samlingen – från tidigt 1700-tal till samtida författare. Hallardt anger sina källor, många artiklar är från det s.k. Chemnitz *Kurzgefasstes lexikon*, författat av J. D. Stössel 1737, samt Johan Gottfried Walther, *Musikalisches Lexicon* från 1732. Andra källor som används mycket är Charles Burney's *A General history of Music* från 1776-89 Johann Georg Sulzers *Allgemeine Theorie*

¹ Tobias Norlind, "Johan Fredrik Hallardt och svensk musiklexigrafi," *Svensk Musiktidskrift* (1938):109.

² Norlind, "Hallardt," 108.

³ Norlind, "Hallardt," 108.

⁴ Norlind, "Hallardt," 109.

⁵ Norlind, "Hallardt," 112.

der schönen Künste och Johann Joachim Quantz' *Versuch einer Anweisung die Flöte traversière zu spielen*. Jag har jämfört artiklarna som baseras på den sistnämnda boken med en svensk översättning med titeln *Johan Joachim Quantzens Kongl: preussisk Kammar musicus försök til en anvisning och* daterad 1783 som nu finns i Skaras landsbibliotek med 1783. Min forskningstid har dock inte medgivit mer än en översiktlig undersökning av *Musicalisk Dictionnaire*, och jag har inte funnit något som jag kan fastlägga är första-handsuppgifter.

Errata till föredraget: C. Ph. E. Bach har en egen artikel i lexikonet, liksom W. F. och J. Ch. Bach. J. S. Bach har två artiklar, utöver den mycket korta som talas om i föredraget även en längre. Det finns även referenser till Hülphers lexikon, bla i artiklarna om "Basuner", "Blås-bäljor" och "Boccherini".